

369

S51

SERES József
FÖLDREFORM KUNÁGOTÁN

S e r e s J ó z s e f

FÖLDREFORM KUNÁGOTÁN

Földreform előtti állapot

Kunágota földreformproblémái többféle szempontból emelkednek ki az általános földreformproblémák fölé: A község egyike Kelet-Csanád települési községeinek s így a hatások, következmények törvényszerűségei többé-kevésbé a többi telepés községekével.

A másik lényeges szempont az, hogy a Tiszántulon aligha volt még egy község ennyire körülveve nagybirtokkal és középbirtokkal.

Mindkét helyzetet adottságot szükségesnek látom röviden bemutatni. Az, hogy Kunágota telepés község sok mindent jelent. Jelenti azt, hogy más régebbi településű községekkel összehasonlítva, eleve szabadabb társadalmi szokásoktól mentesebben tűnik. A telepítés, vagy település 1842-43-ban kezdődött és 1870-ig tartott. Igaz ugyan, hogy még utána is rendkívül élénk a népmozgalom, mert hiszen 1869-től, amikor lakosainak száma 2353 volt, az 1930-i népszámlálásig a lakosság megháromszorozódott, de ez a gyarapodás már mégsem telepítés, hanem részben természetesen szaporodás, részben lassan, bevándorlás útján történt. Kunágotának tehát - éppenugy, mint a csanád-, csongrád, békéscsabai telepés községeknek nincsenek, mert nem is lehetnek megközelítő hagyományok sem gazdasági, sem szellemi téren. Azok a hagyományok, amiket az ország legkülönbözőbb részéről jött telepészek magukkal hoztak, egymást kölcsönösen erősítették. Nem ragaszkodnak tehát atyáinktól rájuk maradt gazdasági formákhoz, nincsenek néprajzi érdekeségeik, népművészetük stb.

Ez a szabadság, sok jónak és sok rossznak is lehetett volna a forma, a valóságban azonban a község társadalmi életében hiába keresnénk mint formáló, ható erőt. Nem formálta a község társadalmát, nem lendítette előre a fejlődés útján s ennek oka éppen az a másik szempont, amit említettem: nagy és középbirtok gyűjtésében szenvedt. A nagybirtokos cselédsége duzzasztotta állandóan a falut, akik elkeseredésükben megsértették a cselédsorsból való fölszabadulást. Beköltöztek rendre a faluba. 1920-tól lassan még hat utcát - az u.n. "ujtelepet" - építették a régi hat mellé, de földhöz nem juthattak. Nagy volt a földéhség, ezért látták, észrevették a régi gazdák is, akik a településkor megszerezték a rendelkezésükre álló szabad földterületeket s így most ellenségüknek érezték a földre leső zselléreket.

Mindez természetesen 1935-37-re értendő, de még később is, amikor háborús konjunktúra annyira éreztette hatását a mezőgazdaságra, az általános kép nem sokat változott. Kevésbé éheztek, jutott egy-két rongy vagy bakancs a zsellérnek is, de a strukturális kép ugyanaz maradt. Ugyanez a feszültség, egymással szemben álló tagozódás maradt fenn a parasztságon belül.

Talán ez az oka, hogy kisgazdáink bizonyos ellenszenvvel viseltetnek a falu másik csoportjával, a mezőgazdasági munkásokkal, zsellérekkel szemben. Nem tudják megérteni, hogy ezek jóformán máról-holnapra élő munkások, nem követik az ő tartózkodó életmódjukat. Pedig éppen ezek a munkás- és zsellércsaládokból lett kisbirtokosok mozgékonyasága és újításokra alkalmasabb mentalitása bizonyítja, hogy a föld szeretetének tulzása a társadalom szempontjából nem kívánatos, mert a cél nem a föld, hanem a rajta előállított javak.

Az viszont természetes, hogy minden mezőgazdasági munkásnak hő vágya a föld és minden mezőgazdasági munkás, amikor földhöz jut, verbeli kisgazdává vált, csak a régi kisgazdacsaládok földre vonatkozó egoizmusát nem vette még át. A gazdasági munkások, cselédek s a közejük sorozható 2 holdon aluli törpebirtokosok száma 1036. Tehát valószínűleg számbeli fölényt mutatnak a kisgazdacsoporttal szemben, mégis ez a csaknem háromszoros fölény sem tud nekik jelentősebb szerepet biztosítani a község életében, mert minden idejüket a megélhetési gondok veszik igénybe.

A birtokon uralmon aluli réteg, akár paraszt, akár iparos, kereskedő stb. megszokta úgy tekinteni a világra, mint ahol minden randjén van. Megadja ez a világ mindenkinek munkája kellő jutalmát, s ha valaki mégis szegény marad, az "csak restsége, hazontalan henyélése, vagy tékozlása miatt történhetett, az ilyen pedig megerdemli sorsát".

Természetes, hogy ilyen szemlélet mellett sohasem tudott eljutni maga a gazdálkodás sem a modernebb, fejlettebb formákig. A parasztgazda egoizmusában fittyet hányt a szövetkezetekre, műtrágyára, belterjességre. Azt azonban mégis el kell ismernünk a telepesebb községek gazdáiról, hogy a régi hagyományokkal rendelkező községek gazdáihoz viszonyítva könnyebben kísérleteztek. Nem öntudatosságból, vagy meggyőződésből, hanem mert nem voltak megrögzöttségeik. Ha azt tapasztalták, hogy a cirok termelése jövedelmező, akkor azt termeltek, ha egy év múlva a magvak termelését reklámozták, azt is megkíséreltek. Közösségi és osztálytudat és kellő ismeretek hiánya miatt azonban minden csak véletlen, esetlegesség, kísérlet maradt anélkül, hogy jellemző, komoly gazdasági kultúra fejlődhetett volna ki közöttünk, s ugyanezt mondhatjuk a kulturára, szellemi életre is. Korlátlanul özönölhetett errefelé a városi kultúra. Semminek nem vetett határt semmi, de az eddigiék már külön bizonyítás nélkül is érthetővé teszik, hogy mégis csak a selejt kultúra befogadására volt képes. Természetes, mert hiszen nem volt közösségi szervezettség.

A nagy változás.

A nagy változást az orosz fölszabadítás és a nyomában járó földreform hozta. A közvetlen megelőző hetekről vagy hónapokról számot adni nem feladat. Bénult tehetetlenség és a nagy élményeket váró kíváncsiság volt az. Félelel a gazdák, félelem remény és kíváncsiság vegyüléke a szegényparasztság roszeről.

1944. decemberében, mikor hazavergődtem a háborúból, még a legteljesebb tanácsstagnációban élt a falu. Annyi látszott csak biztosnak az emberek előtt, hogy valami szörnyű katasztrófa történt, s csak kevesen érezték meg, hogy talán nem is a katasztrófa a fontos, mert az nem az oroszokkal kezdődött, hanem az a visszavonhatatlan fordulat a lény ami társadalmi berendezésükben történt. Általában azonban még csak sugdostak, tanácskoztak és nem akartak kezdeni semmibe. Féltek, hogy baj lesz belőle akár így, akár úgy tesznek. A Kommunista Párt, amely néhány titkos kommunistából és 8-10 olyan emberből alakult, akik úgy érezték, hogy nekik nincs veszteni valójuk, volt az első, amelyik igyekezett valamiképpen szervezni a falu életét. Megszervezte a rendőrséget, fölvette a panaszokat, kívánságokat, munkára küldte a népet, de természetesen eleinte mindezt igen csekély eredménnyel.

A földesurak mind elmenekültek, üresen hagyva kastélyaikát, s betakarítatlanul a föld terményét. Senki nem ment feléje, de nem is csoda 1944 ritka bő termést hozott, egyelőre nem szűkölködött senki, másrészt az Arad-Orosháza felé vezető műút az orosz és román csapatok

átvonuló helye lett. El kellett szenvedni az ezzel járó minden kellemetlenséget /elszállásolás stb./ Azonkívül az úrsen maradt majorok több ezer orosz ló üdülőhelyévé váltak. 60-80 ember járt ki naponta robotra.

Az ágyuk még közel dörögtek. Félték az oroszoktól, félték a kommunistáktól, napirenden voltak a tolvajlások, erőszakoskodások s mindennek cseppet sem voltak alkalmasak a megnyugtatóshoz, s a békés munka megkezdéséhez.

Közhely volna annak a sokféle röhirnek, s magriadságnak, ellen-szenvnek, tanácstalanságnak, tájékoztatlanságnak leírása, amiket itt is éppen úgy lehetett észlelni, mint az ország legtöbb községében. Nagyon felkészületlenül ért bennünket a változás. Az emberek nem hitték, vagy nem tudják mit kezdjenek vele. Társadalmi téren teljes volt a magyar nép tájékoztatlansága, s igazán nagy szerencse, hogy ebben a nagy tájékoztatlanságban a földreform egycsapásra célt lelkesedést, bizakodást adhatott a parasztság többségének. Olyan tett volt ez, amely kellő sullyal zuhant a demokrácia mérlegére, megindította az eszmélkedést, pezsgésbe, munkába lendítette az egész parasztságot. A földreformban tehát és annak hatásában lemérhetjük egy falu egész életét s jelen állapotát úgy gazdasági, mint szellemi síkon.

A földosztás.

Kunágotán 1918. óta hagyománya volt a földosztásnak. Erről föltétlen meg kell emlékezni, mert ez a nagy hagyomány- érdekessége mellett - ösztönző hatású volt 1945-ben.

1918-ban egy Tolnai Gábor nevű lelkes munkásember vetődött Kunágotára s agitálásának hatására semmi utasítást nem várva kezdtek meg az előkészületeket. Tolnai gyűléseket tartott, amelyeken, bár rossz szónok és meglehetősen primitív gondolkodású ember volt, megnyerte a maga számára a szegényparasztságot. Ismerte az agrárszocialista mozgalmak követeléseit és azokat most szépszerével akarta megvalósítani. Összeírta azokat, akik földet szeretnének, megalakított egy bizottságfélélet is és összehívta a földesurakat. Rá akarta bírni őket, hogy önként mondjanak le birtokukról a szegénység javára. Ötszáz holdat meghagytak volna mindegyüknek, a többit pedig szét akarták osztani. A földesurak huzódoztak és fogcsikorgatva hallgattak. Végül is nem lett semmi az egészből, jött az ellenforradalom. A szegényparasztság azonban nem felejtette el. 1945-ben megalakult a Földmunkások Szakszervezete s kidoboltatták, hogy földet lehet iratni. Irattak is. Elsősorban az uradalmak volt cselédei. Egy hét alatt 600-nál többen igényeltek földet, s hogy csak ennyien, annak oka az, hogy a Kommunista Párt az alkalmat tagtoborzásra is fölhasználta s azt hiesztelte, hogy, aki földet akar kapni, egyúttal a Kommunista Pártba is iratkozzék be.

Komoly jelentősége lett ennek, amikor látva a törvény késlekedését, az összeírt földigénylőknek a község nevében egy évre bérbeadták a földeket 137 kg búzáért, kötelezván a bérlőket, hogy az adót is kifizetik. Az adófizetésből természetesen semmi sem lett, s így magának a községnek sem volt, semmi jövedelme. Hiába fordultak akár hova. Végül a befolyt földhasznóbérekéből fedezték a község kiadásait.

A földreformrendelet megalkotása, a Földigénylő Bizottság megalakítása után természetesen mindenkinek újból kellett igényelni a földet, de a korábbi megmozdulás népszerűbbé, gyorsabbá tette a munka megindítását. A gazdák természetesen meg voltak rőkönnyödvé, hogy nem tisztviselők, mérnökök végzik, hanem "buba" parasztok. Mondogatták is min felé, hogy ebből úgy sem lesz semmi, de a nincstelen parasztság nem törődött már a gazdák véleményével. A Földbirtokrendező Bizottság

megalakulásakor már megalakult a Kisgazdapárt, Szociáldemokrata Párt és a Parasztpárt is. Elsőbbségi jogot természetesen a Kommunista Párt követelt, a már ismertetett okokra hivatkozva. Így elnöknek a Kommunista Párt elnökét választották. Legkövetkező vett részt benne a Szociáldemokrata Párt, mert összesen egy parasztember tagja volt. Azt küldhették csupán be a bizottságba. További beszéd helyett azonban nezzük a tényeket. Igaz ugyan, hogy a statisztika önmagában nem érzékeltetheti azt a harcot, az érdekek és indulatok által összekuszált probléma megvalósítási folyamatát, de mégis a számokat kell előre bocsátanom, mert ha önmagukban idegen személy részére nem tárják is föl a helyzetet a problémák fölvetésénélkülkülözhetetlenek.

A földigénylők száma Kunágotán több mint 1600 volt. Mivel a Bizottság az összeírásnál megjegyzés nélkül beírta ki mennyit szeretne érdekes képet ad az így nyert végeredmény a megnyilvánuló földéhségről. Az 1600 földigénylő összesen több mint 12.000 holdat igényelt. Természetesen erről szó sem lehetett, hiszen a község egész földterülete alig több. A Bizottság lázasan dolgozott. Ugy hitték 2-3 hét alatt vége az egésznek s már előre kihirdették a napt, amikor mindenkinél kimerik az öt megillető részt. Részen ebből származtak a későbbi elkezeredett viták, mert a földek egy részét valóban ki is osztották még mielőtt pontosan tudták volna mennyi földet oszthatnak szét s kinek mennyi jut belőle. Elégedetlenségek, gyanúsítások, rágnazások sorozata kezdődött. Kitűnő alkalom volt ez a földreform a demokrácia ellenségeinek arra, hogy az egész földreformot s rajta keresztül a nép demokráciát támadják.

Az ötös Bizottság azonban zavartalanul dolgozott. Vállalta a mindig nehezebb, hálátlanabb munkát. 1946. év végéig be is fejeződött a munka. Most minden egyszerű statisztikává vált, ha papíron nézzük, de eleven életté, egészséges birtokmegosztássá, sok-sok új kisbirtokká, ha kint a szántóföldeken szemléljük.

A statisztika tanulsága szerint, miután mindent pontosan számbavettek a felosztható földek száma a következőképpen alult:

Elkobzott föld: 1239 kat.hold.

Megváltott föld: 2879 kat.hold.

Osszesen: 4118 kat.hold.

A Földrendező Bizottság munkájára és a nehézségekre jellemző, ha ezt a végső eredményt egy kissé értékelni, elemezni próbáljuk. Több a 100 holdon fölüli birtokokat irták össze, majd azokat a kisebb birtokokat, amelyeket rendelet értelmében megváltásra vagy elkobzásra javasoltak. Megváltás útján számba veendő birtokot 14-et találtak összesen 3880 kat.holdat, elkobzandó birtokot 54-et 1292 kat.hold terjedelemben. Megindultak a föllebbezések, visszaperlések. Végeredményben a megváltandó birtokokból:

visszamaradt 1000 kat.hold

felosztottak 2879 kat.hold

az elkobzandó birtokokból:

visszamaradt 53 kat.hold

felosztottak 1239 kat.hold

A felosztásra kerülő földek átlagos kataszteri tiszta jövedelme 18.9 aranykorona, tehát jó földek.

Komoly gondot és harcot idézett föl az is, hogy a szomszéd községek is igényt tartottak bizonyos területekre, részben, mert hozzájuk közelebb esik, másrészt mert azokban a községekben kevesebb volt a felosztható föld. Nagy nehezen sikerült az igényeket lefara ni annyira, hogy Dombiratos megelégedett 370 kat.holdal, Magyardor begyháza 200, Almáskanizs 150 kat.holdat kapott. /Ez a fentebbi 4118 holdba már nincs beleszámítva./

Második, nem kisebb jelentőségű munka volt az igénylők igényjegosultságának és a juttatás mértékének megállapítása. Az ötös bizottság tagjai hamarosan a legnépszerűtlenebb emberekké váltak.

Vállalniok kellett a szidást, gyalázást és rágalmazásokat. Hogy rokon ismerős és jóbarátság szerint osztották a földet, hogy csaltak, harácsolnak. Voltak akik négy szemközt odasúgták nekik, hogy hamarosan "lőgni" fognak, mert visszajönnek az "urak" vagy fordul a helyzet. Mikor látták, hogy evvel nem érnek célra, följelentették őket: együttesen és személyenként. Majd mikor így sem értek célra, ismét a személyes ostromlásához, könyörgéshez, szitkozódáshoz folyamodtak.

Mindent figyelembe véve, az 1600 igénylőből 1119 igénylőnek jutott föld. A juttatás mértékére vonatkozólag bizonyos normát kellett megállapítani. Alapul vettek egy házaspárra 1 ha saját földje nem volt/ 3 holdat s minden gyermekére még 1-1 holdat. A juttatás felső határát 14 holdban állapították meg, de valóságban 10 holdnál többet senkinek sem adtak. Nem volna értelme a részletes statisztikai adatok közlésének. Elég, ha tájékozódás céljából azt vesszük figyelembe, hogy 4 holdat vagy annál többet 411-en kaptak s az átlagos juttatás 3 hold.

Későbbi juttatások /hazatérő hadifoglyoknak/ céljaira tartalékolnak 75 kat.holdat. Nem hagyhatom említés nélkül azt sem, hogy a rendelet szellemének megfelelően az egyes uradalmak volt cselédségét elégitették ki először, tehát ennek a cselédségnek bizonyos előjogokat biztosítottak azon a földön, amelyen cselédeskedtek s ezt az előjogot nem kísérelte meg senki kétségbe vonni.

Főlszabadult cselédek. A kastélyok pusztulása.

Sajnos, senki sem tud pontos adatot mondani arra vonatkozólag, mennyi volt az utóbbi években Kunágotán az uradalmi cselédség száma. Talán össze lehetne szedegetni a község házi iratokból, de ha a harcok alatt megindult nagyarányú költözködések figyelembe vesszük, kitűnik, hogy nem arra van szükség. A földreform adataiból kihámozható, hogy a földhözjuttatottak fele volt cseléd s még 25 % lehet olyan, aki az utóbbi évtizedek alatt az uradalmakból, tehát a cselédségből költözött be a faluba és próbálkozott a maga gazdája lenni.

Nem kis dolog ez. A cselédség nagy része azért maradt a multban, cseléd, mert nem merté eldobni a biztos cselédi komenciót a bizonytalan napszámos életért. Családos többgyermekes emberek voltak többnyire akik ott nőttek föl a pusztán, akiket kisgyerekkoruktól fogva rémitgették, riogatták az intézők, ispánok, béresgazdák - akik gyamoltalanul állógáltak a község háza előtt, ha olykor születés, halálest, házasság stb. miatt mégis ki kellett mozdulni a pusztáról. Semmi biztatót nem tapasztaltak, amiből erőt merithettek volna, mert hiszen ha meglátogatták, vagy találkoztak merészebb társaikkal, akik nagy elszánással mégis bucsút mondtak a cselédségnek, csak nyomoruságukat látták. A cselédség tehát belefáradva turte az igát "A grófi szórán" tán föl-fölnemlett előttük egy más, új világ képe, de csak úgy, mint aminek a valósághoz semmi köze nem lehet. Ma is érthetetlen előttük, ma sem hiszik meg, egészen, hogy megtörtént. Mintha csak a szemük kápráznak mikor a volt uradalmi kastélyok előtt elhaladva senki sem kiált rájuk s a volt földesur, ispán stb. nem győzi keresni a barátságukat.

Hej! furcsa is ez az élet! - De azért nem csoda, hogy a főlszabadult cselédember most sem sziveli a kastélyt, s ha szántás közben meg meg csóválja a fejét mikor feléje néz. Pedig immár a saját földjét szántja. Bulékszem, mikor egyszer egy gyűlés alkalmával arról beszéltem, hogy az üresen maradt kastélyokból milyen kitűnő üdülőhelyek népfőiskolák, szövetkezeti telepek st. lehetnének, a jelenlevő cselédek rosszalólag rázták a fejüket:

- Jobb az, ha eltűnik - mondogatták egyértelműleg. És talán igazuk van. Legalább is az ő szempontjukból tekintve. Ugy arzik talán, hogy nagyon is közelről kísért még bennük a mult. Az a mult, amit sba többé nem tűrhetnek.

A kastélyok elpusztítása így érthető igazán. Barbár műveletlenségnek, kapzsigágnak, sőt rablásnak minősítik a faluban, hogy lerombolták, falait deszkáit s mindent széthurcolásztak s a Bizottság, amelyre

bízták itt a kastélyok sorsát, engedte. Lehet, sőt bizonyosra vehető, hogy sokan saját jogtalan hasznuk gyarapítására tették. Lehet, sőt bizonyos, hogy illetéktelen kezekbe került egy része és sokkal több haszna lett volna, ha mindent éppen hagynak és alkalmas célokra használják, de amint láttuk, nemcsak az emberi kapzsiság, ésszerűtlenség, pusztította rabolta ki a kastélyokat. Láttuk mennyire komoly alapja volt a romboló ösztönöknek. S ami igaz, igaz, sok új földhözjuttatott épített új tanyát, otthont a kastélyok romjaiból akkor, amikor sehonnan sem várhattak volna különben segítséget, építőanyagot.

Jelenleg a hét kastélyból már csak négy van meg, abból is egy már bontás alatt s a megmaradó háromból egy igen rongált állapotban van. Egy kastélynak van már határozott célja: szakszervezeti munkásüdülő lesz. Egynek még nincs meg a rendeltetése, pedig többféle célra is kellene, csak az nincs itt, aki törődni tudna vele.

A lebontott csonka kastélyok a cselédség felszabadulásának jelképei, a megmaradók gazdátlansága az ujjaépítés bajait mutatják. Azt, hogy még nincs kellő öntudat, nincsenek vidéken egészséges tervek, nincs elég tetterő, de reméljük, hogy az elkövetkező évek kimozdítják majd a vidéket nehezkes-ségéből. Mert most még csak körvonalban látunk bizonyos megindulást. A lelkek még nem formálódtak, még nem teltek meg a szabadabb, szebb, gazdagabb, emberibb világ megteremtésének lázával. Tétovák, botladozók, kételkedők. Tele vannak gátó rémképekkel, aggályokkal, valóságos és vélt sérelmekkel s nekünk most meg kell világítanunk ezt a földreform utáni társadalmat, hogy számba vehessük egy falu szűkebb közösségében, hol milyen erők és hogyan formálódnak. Mert ezek a formálódó erők jelentik a jövőt, az új magyartársadalmat s belőlük fakad az új magyar élet.

Termelési lehetőségek és szövetkezi kérdés

A földbirtokmegoszlás Kunágotán a földreform után a következő:

terjedelme kat.hold	A birtok száma	összesen kat.hold.
0 - 5	887	5250
5 - 20	745	4395
20 - 50	42	1170
50-100	11	1265
Összesen: 1685		12080

Bátran mondható ezek alapján a megoszlás egészségesnek. Helyi szempontokat tekintve persze rengeteg keserőséggel, izgalommal, irigységgel, igazságtalansággal járt, amint előbb már láttuk, de általános ságban tekintve, célját maradéktalanul elérte. A többi már az idő kérdése, mely feledteti azt, ami rossz és meghozza azt ami elkerülhetetlen következménye lesz a földreformnak, a parasztság öntudatosulását. Azt a célt már eddig is biztosan elérte, hogy megteremtette az alapot a további munkához. Megkapta a parasztság a szabadságot, lehetőséget, hogy a földön saját hasznára keresse meg a lehetőséget a többi termeléshez, gazdasági és szellemi fölemelkedéséhez.

Már közhely, hogy a parasztság mennyire fél a kolhoztól s e miatt mennyire nem mer kísérletezni új termelési formákkal, s mennyire ragaszkodik a kitaposott utakhoz. De másrészt éppen ez az ujitás gondolatától való állandó visszarettenés bizonyítja, hogy mennyire érzik már a szükségét az ujitásnak. Nem vált még eléggé élményükké ez a kísérlet, de a termelési lehetőségek emelkedésével a gazdasági élet föllendülésével hamarosan élményükké válik, utána nem kell majd biztatni őket, hogy alakítsanak szövetkezeteket, nem kell nógatni, hogy tanuljanak, fejlesszék készségeiket.

Kunágotán s általában a falvakban ezek a problémák, hogy úgy mondjam, a levegőben vannak. Mindenki érzi, hogy bekövetkezik, csak még

egy kis idő kell hozzá. Föl kell szivódni az emberbe előbb a problémának. Az, hogy nagyobb is egyoldaluan mezőgazdasági vonalnak látszik, ez a problémafölvétel, természetes. A falu lakosságának százalékos megoszlására kell csak egy pillanást vetnünk.

Földművesek: 97 %
Iparos és kereskedő: 2 %
Tisztviselő: 1 %

A múlthoz viszonyítva nem hogy több lett volna, lényegesen csökken nemcsak a kereskedők, de az iparosok száma is. Kereskedő így is elég van, a kereskedelem ki tudja elégíteni a szükségleteket. Legalább kevesebb akadálya lesz a születendő szövetkezeteknek. Iparoskodásra azonban igen nagy szükség lenne. A régen vajudó villanykérdés úgy látszik most már ez évben csakugyan megoldást is nyer, de amint látni fogjuk igen szép lehetőségei válnának az iparosodásnak egyébként is.

A parasztság általában megadással türi a paraszti munkával járó csalódásokat, szenvedéseket, nélkülözést. Nem lázadzik a rossz termés miatt. A jégverést a szárazsághoz hasonlóan Isten büntetésének tartja s megnyugszik Isten akaratában. Csodálatos mennyire nem akar perbe szállni az égrel, a természet mostohaságával. "Legfőbb gazda az Isten" mondogatják gyakran. Ezért ezen a ponton, a termelés kérdésénél nehéz feléje közelíteni. Nehéz őket bármilyen közösségi megmozdulásra bírni. A szabadság gondolata náluk abban nyilvánul elsősorban, hogy a földön, amelyen az övé, azt termel amit akar és úgy termel, ahogy akar. Korai reggeltől késő estig robotol a szükség kényszerítő hatása alatt /ő azt hiszi, hogy saját szabad elhatározásából/ s nem tudja elviselni a gondolatot, hogy valami más, valaki más írja elő mit, mikor és hogyan csináljon azon a földön. Igaz, valóban van komoly alapja is ennek a szabadságérzetnek: ha éppen nagyon nem akar dolgozni, heverni, vagy vásárba menni van kedve, hát megteheti, senki felelősségre nem vonja miért nem szántotta föl, vetette be, kapálta meg stb. idejében a földet. Senki nem kéri számon, miért nem nézett utána, hogy mit érdemes termelni, a földjén, hogy jóvedelmesebb legyen. Egyszóval hát korlátlan ur a maga vagyonában, a maga földterületén. Ez valóban a földtulajdonosok a parasztságnak kiváltsága s ehhez a kiváltsághoz még a föld nélküli szellemi parasztságnak nagy része is annyira ragaszkodik, mint 48 előtt a nemesség a maga kiváltságaihoz.

Nézzük meg közelebbről ezt a problémát, mert bármennyire tulhaldott, elavult elvnek tűnik is föl a mai modern, gondolkodó ember előtt a valóság azt bizonyítja, hogy a parasztság milliói ehhez ragaszkodnak és többek között ez az alapja a "kolhoz"-tól való rettegettségnek ez az alapja a szövetkezéstől való idegenkedésnek. Évszázados megszokásról, életforma beidegződésről van szó, amit súlyosbítt az, hogy az uralkodó rétegnek, a feudalizmus és kapitalizmus urainak is roppant megfelelt a parasztság konzervatív, nem üzleties szelleme; s minden módon /törvényekkel és a hit álarcájában/ erősítették bennük.

A parasztember tehát lázadás nélkül viselte a termeléssel járó küzdelmeket. Ezen az oldalon vértézve volt a nyers ujitások ellen. Nem kellett fölteni a parasztság gazdasági előretörésétől.

Sebezhető pont azonban az értékesítés és fogyasztás kérdése. Mindkettő szembeötlő volt. Ezen a területen folytonosan becsapottnak, ki játszottnak érezte magát. Ezek ellen folyton lázadott is. Természetes tehát, hogy a fogyasztási szövetkezet előnyeit szívesebben vallhatta, sőt még a szövetkezeti uton való értékesítéshez is volt egy-két pártoló szava. A fogyasztási szövetkezet nem korlátozta föntebb vázolt szabadságában. Egyes helyeken megkísérelték az értékesítést is de ez már nehezen ment. A parasztember itt is korlátozva érezte magát szabadságában. Ő maga szerette vásárba vinni az áruját. Kereskedő, nyereszkeskedési hajlamai a "kupeckedés"-ben nyilvánultak meg s két-

ségtelen, hogy így az ügyesebbek, méginkább a tág lelkiismeretűek meg is gazdagodtak. Meg volt rá a lehetőség. Persze, az már művelődéspolitikai kérdéssé tehető, hogy hosszú évszázadokon keresztül miért nem tudott kimozdulni parasztságunk ebből a primitív életszemléletből. Té azonban, hogy nem mozdult ki, most ilyen az adottság. Ilyen itt Kunágotán is és ezt kell számba venni.

Szivesen meghallgatja ez a parasztság mindazt, amit többtermelésről okszerű gazdálkodásról stb. beszélünk neki s tán meg is fogadja. De csak bizonyos keretig mehetünk ezzel. Hol van ennek a keretnek a határa? Ott, ahol a korlátlan szabadságát érinti. Ott, ahol fegyelmezetséget, egyéni elgondolásainak alárendelését kívánná. Akkor egyszerre gyanakvó lesz, úktaturát érez. Nem hiszi tovább egyetlen szavukat sem, vagy legalább is kételkedik benne és ez elég ahhoz, hogy többé s sikerüljön. Hozzájárult ehhez még, hogy Magyarországon a szövetkezete csakugyan nem voltak igazi szövetkezetek. Így a dán szövetkezetekről is hiába meséltünk. Ők a hazait látták s azok nem csábították őket.

De nehogy belevezzünk a szövetkezeti kérdés itteni hináraiba, azt kell megállapítanunk, hogy miután a termelés szövetkezeti szervezésétől mereven elzárkóztak, sem az értékesítési, sem a fogyasztási szövetkezet nem is erősödhetett meg. Nem erősödhetett volna meg akkor sem, ha álszövetkezeti apostolok helyett igazi szövetkezeti apostolok szervezték volna.

Mindez azonban természetesen nem jelenti azt, hogy reménytelen helyzet előtt állunk. A fejezet elején rámutattam, hogy bármennyire rugódoznak is ellene, a változás szükségszerűségét, elkerülhetetlenségét már érzik, csak éppen nem vált még eléggé élményüké. Nem hiszem, hogy nagyon soká kellene várnunk, éppen azért jó minél előbb fölmenni a lehetőségeket.

x

Főtermények Kunágotán még mindig a búza, kukorica és cirok. Magvak cukorrépa, domány, olajosmagvak, takarmányfélék stb. termelése se nem állandó, se nem jellemző. Jellemzőnek mondható talán az, hogy annyi mindenel kísérleteztek már addig is. Ez kétségtelenül haladóbb szellemet jelent.

Kunágoti gazdasági lehetőségeit vizsgálva, igen kedvező helyzetet találunk. Meg kell állapítanunk ugyan, hogy a búzatermelés nem jövedelmező, mert rendszerint éppen április, május hónapok aszályosak, de annál jövedelmezőbb a kukorica és cirok-termelés. Nem alkalmas terület viz- és vasuthiány miatt, valamint minden nagyvárostól elzárt fekvése miatt a konyhakertészetre, de a kukorica és cirok intenzív termelés és feldolgozása önmagában óriási lehetőségeket rejtene magában.

Nézzük előbb a kukoricát:

Veres Péter egy régebbi cikkében a búza termeléséről szólva megemlítette, hogy az alföld kötött, jó fekete földjein a kukorica jelentheti a belterjességet. Kunágoti talaja csakugyan olyan, hogy ha a földet kellő időben szántják, trágyázzák és idejében kapálják. Száraz esztendőben is jó kukoricatermést ad. Szemléltetés céljából talán meg is említem, hogy kunágotai viszonylatban közepes termés kisholdanként /1100 négyszögről/ 12-14 q szemes kukorica. Az a baj csupán, hogy ilyen adottságok ellenére még mindig mint kukoricát, cirkot stb. adják el terményeiket. Nincs egyetlen szövetkezeti sertéshizlaló, pedig egy ilyen szövetkezet, különösen, ha sertésfeldolgozó telepet is létesítené bámulatosmíflendítene a gazdasági életet így is csaknem minden házzan van sertés. Egy-kettő eladásra is kerül igen sok házból, úgy, hogy a sertéskereskedők még más védékről is szivesen jönnek ide, de ez a hizlalás teljesen szervezetlen úgy a fajta kiválasztásban, a tenyésztés, hizlalás módjában, mint az értékesítésben. Arra meg, hogy esetleg feldolgozni is lehetne, még csak nem is gondolnak, pedig a

szomszédos Medgyesházán a Csolnoky-féle husfeldolgozó üzem gazdagodása biztosíték volt arra, hogy milyen jövedelmeket biztosíthatna.

De tovább is mehetünk ezzel a problémával. A szomszéd községek hasonló adottsága olyan központi /esetleg Magyarbánhegyesen/ szövetkezet életrehozásának is kedvezne, amely egész Kelet-Csanádot érintene.

E tanulmány kerete nem engedi meg, hogy részletes kalkulációban tekintsük át mit jelentene ez, mennyivel emelheti a kunágotai parasztság gazdasági erejét. Nem is lehet más celom, mint a probléma, a lehetőség fölvetése.

A cirok jelentősége semmivel sem kisebb. Egy kishold földön ugyancsak átlagtermést számítva, terem 6 q cirokkalász és mégegyszerannyi cirok-mag. A cirokkalász ára általában duplája a buza árának. /Akkor is jó ára volt, amikor a buza válságba került./ A cirok ára kb. a szemes kukoricáét megközelíti. /Néha túlhaladja./

Ezek az adatok már ugy is sokat mondanak, de azt kell mondanunk, hogy a múltban mégis elősorban a kereskedőknek jövedelmezett. Minden cirokkereskedő meggazdagodott néhány év alatt. Igen ügyesen vették kezükbe a kereskedők a cirok értékesítését. Volt olyan év, amikor csakna a buza értéke alá szorították a cirokkalász árát. Az így olcsón vásárolt cirkot néhány hónap után 3-4-szeres áron szállították ki.

De ezen túlmenően a cirok feldolgozása további jövedelmet és jövedelmező téli munkaalkalmat biztosítani a szövetkezetnek.

A múltban Mezőkovácsháza székhellyel léteztült egy cirokértékesítő szövetkezet, amelynek Kunágotán volt a legnagyobb telepe, de ezt a szövetkezetet a nagybirtokosok csinálták és irányították s így természetesen az ő érdekeiket tartották szem előtt. Főlszabadulás után egyes keletcsanádi községben szakszervezeti közbe kerültek a meglévő telepek, de természetesen ettől még nem lett belőlük igazi szövetkezet.

Es most, amikor remény van rá, hogy az állam hónapok alá nyul, segíti a kisemberek komoly megmondulásait, mégis azt látjuk, hogy alig jutott közelebb a megvalósuláshoz. A bizalmatlanság, széthúzás, erők szétforgácsolódása meggátolja az építő munkát. Világosan látható most már, hogy bizonyostársadalmi tisztulási folyamatnak kell lefolynia s csak azután fogják tudni kihasználni a gazdasági és kulturális lehetőségeket.

Társadalmi szemlélet alakulása a földreform után

Arról kell tehát szólnunk ezek után, hogy a földreform ténye a főlszabadulás kedvező és kedvezőtlen kísérő jelenségeivel együtt mit eredményezett a falu társadalmában. Hogyan formálta az utóbbi két év az embereket s egyáltalán hogyan tükröződik ez az egész demokrácia, a község, társadalmának lelkében.

Egy falu társadalmi funkcióit fölmérni, fölbontani épp olyan nehéz, mint akár egy ország társadalmát, de megkísérlem mégis, mégpedig szorosán a helyi vonatkozásoknál hőn megmaradva.

a/ Ellentétek a régi és új gazdák között.

Hogy ellentét ne legyen arra politikai okokból és taktikából elősorban a régi gazdák törekedtek, de hamarosan estakarta az új gazdák egy része is. Sajnos, azonban ez egyelőre még ma is csak jámbor óhaj maradt, mindkét részről, hiszen lényegesen más szemlélethez találta őket a földreform ténye és formája, nem volt alkalmas az ellentétek ki-egyenlítődésére.

A parasztság a múltban komoly iskolát kapott abból, hogy előrehaladni boldogulni, földet szerezni, szellemi szempontból kiemelkedni csak egyféle-képpen lehet: ha keményen legázolja osztályosait és szigorúan rideg paraszti életet él. Ez alól csak akkor mentesül, ha elég vagyont gyűjtött már a kényelmesebb élethez, és fiait tanítva kilpett a paraszti életforrásból.

Parasztoknak maradni ugyan mindenképpen alárendelt állapotot jelentett, de kétszeresen nyomorúságos volt földtelen parasztnak, napszámosnak, vagy uradalmi cselédnek lenni. Kunágótán az 1920-as földreformkísérlettel befejeződött a földtelen parasztság földszerzési lehetősége. Még ha kocsija, lova volt is, és bérbe vett valamennyi földet, a haszonbér olyan magas volt a főmálló gazdálkodási módokhoz viszonyítva, hogy sokszor egy élet megfeszített munkájának eredménye sem volt elegendő néhány hold föld vásárlásához. Az uradalmi cselédség pedig úgy látszott teljesen lemondott arról, hogy valaha földje legyen.

Szemléletünk ugyan közös volt abban, hogy a földet voltaképpen úgy tekintette mindegyik, mint a tekintély és jólét forrását. Közelebről meghatározva: a földet nem olyan területnek tekintették, amelyiken temelni dolgozni lehet, ez csak neglleges szempont volt, hanem inkább olyan valaminek, aminek birtoklása sok mindenhez előjogot biztosít. A régi nemesi földesuri szemlélet leszármazása ez a parasztokhoz. Olyan hagyomány, melyet a mindennapi élet mindennap igazolni látszott. Különösen olyan földbirtokokkal körülvett faluban, mint Kunágota volt. Az embernek összeszorult az ökle a méregtől és keserűség fojtogatta a torkát, mikor látta, hogy milyen alázatos tekintélytisztelővé birkásodott egy-egy vitakozó, önrizetásnak látszó falusi csoport a piactéren, ha megjelent valamelyik földesur és nádpálcájával csapkodva elsétált mellettük.

Nos hát Kunágótán a földreform azt eredményezte, hogy elsősorban az uradalmak cselédsége, de a falusi zsellérség is szinte vérszenet kapva érezte magát fölszabadultnak, míg a volt gazdák nehezen tudtak szabadulni előbbi életszemléletüktől.

b./ Ez mindjárt megnyilvánzott a politikai pártok megalakulásánál. A cselédek, földtelenek lázasan osztották a földet, csinálták a szakszervezetet és a Magyar Kommunista Pártban ölték zajos pártéletet. Ezzel szemben a volt gazdák megalakították a Kisgazdapártot, de korántsem azért, hogy a vált zott viszonyoknak megfelelően kialakítsák a maguk helyesebb szemléletét, hanem hogy minél többet meg tudjanak menteni a múlt szemléletéből.

A Nemzeti Parasztpárt elkésve alakult és sok nehézséggel kellett megküzdenie. Ezek a nehézségek részben azonosak voltak azokkal, amelyek az ország bármely pontjain mutatkoztak, másrészt sajátosak voltak mert csaknem egyenlő erős és egyformán ellenséges magatartású két párttal, a Kisgazdapárttal és Kommunista Párttal szemben kellett magát fenntartania. Sikerült. Ma már mindkét csoport felé egyenlő rangú, sőt rohamosan fejlődő, öntudatosuló csoporttá kovácsolódik.

A Szociáldemokrata Párt csaknem teljesen magába szívta a falu iparos, kereskedő és tisztviselő rétegét. A parasztok felé népszerűtlen.

Érdekes, hogy a jobboldali kísérletezésnek erőszakkal is ellene állt a falu. A Kisgazdapárt ugyan nem járult hozzá, hogy a Sulyok-féle Szabadságpárt alakulását erőszakkal meggátolják, de nem is tiltakozott nagyon ellene.

c./ Vélemények. - A demokrácia hiányai.

Általános szemlélet helyett jellemzőbb képet kapunk, ha a falu egyes jellemző személyeinek véleményét vizsgáljuk meg. Az ő véleményük abban a társadalomban formálódott olyanná amilyen.

Az első, akit megkérdeztem, Cs. M., aki a Kommunista Párt helyi szakszervezetének a kezdet nehézségeinél legaktívabb tagja volt. Ő szervezte meg az ideiglenes rendőrséget és általában a legtöbb szava volt a fölszabadulás utáni időben a községben. Most letört, kedvetlen. Az okot is megmondja: Mást remélt a közösségtől. Azt hitte, hogy ha egyszer fölszabadul az elnyomás alól, ha megadják hozzá a lehetőséget, önmaga

erejéből ki tudja alakítani a megfelelő, haladásra képes életformáját. Csalódott. Különösen csalódott Kunágotán azokban, akikkel együtt szeretett volna dolgozni.

De vigkedélyű ember lévén, egy kis iróniával fejezi be a mai állapotokról való véleményét: Olyanok még itt az emberek, mint a gyermek amely nem akarja elfogadni az orvosságot. Képtelen meglátni, hogy beteg hogy gyógyulnia kellene. Talán jobb is lenne nem kérdezni meg tőle ezután.....

Sz.F. bácsinak, aki már öreg ember, de még most is türelemmel politizál, már nincs ilyen lemondó véleménye. Ő inkább a helyi dolgozókról beszél. Elmondja, milyen régen várta már ezt a fordulatot s hogy ő kezdte meg a szakszervezetben a földigénylők összeírását. Csak azt nem érti, miért kellett meghagyni a 100 holdakat. A népet ő is hálátlannak mondja, de hát ő nem is várt tőlük hálát. Nem azért dolgozott eddig és dolgozik ezután is amíg bír, de az azért elkeseríti, hogy még ma is csak kóznak, csalnak s egyik ember a másikat igyekszik kihasználni. Tudja ő nagyon jól, mennyi önzés irigység volt a földek kiosztásánál, s hogy a lebontott kastélyokkal "Csáki szalmája" módján bánaták. Széthuzták, vonták, csak romboltak a helyett, hogy építettek volna. Persze, hogy most mindenki őket, a Földosztó Bizottságot szidja, de miért nem jöttek mások, akik jobban tudtak volna. De mindenki félt, előbb csak akkor akart jönni, amikor már látták, hogy ugyanis meg fog történni. Így azután jobbnak látta, ha most már nem engedi át senkinek. Erősen hisz a 3 éves terv sikerében és úgy látja, hogy Kunágotá igen jól bele fog illeszkedni a demokráciába.

A nagyobb gazdák véleménye az általános "kisgazda-hangulatot" mutatja. Ők a kommunistákra haragszanak nagyon, mert félnek a kolhoztól. No meg a zsidókra, mert szerintük azok a kommunisták. A szegény parasztokat a földhözjuttatottakat ingyenélőknek, rossz gazdáknak stb. tekintik, akik ugysem fogna soha boldogulni csak ha elveszik mástól.

A kisebb gazdák tétováznak.

Van azonban egy elég tekintélyes réteg a faluban, amely egyik csoporthoz sem tartozik. A múltban is igen szorgalmas, igen jó munkás emberek voltak ezek. Földjük ugyan nem volt, de munkájuk mindig akadt s nem is panaszkodtak. Voltak bérsek, napszámosok, részes munkások és soha eszükbe sem jutott a rendszert szidni, mert eszükbe se jutott, hogy más képp is lehetne. Most azután, hogy a politizálás mennyire elemi szükségletté vált, értetlenül állnak vele szemben. Még akkor is, ha földet kaptak.

Ilyen ember B.L. is, akinek a demokráciáról, hiányairól való véleményem is az alábbiakban.

Elsősorban azt kérdeztem meg tőle, hogy mi a véleménye a földreformról.

- Hát azt még nem is tudom - felelte kissé huzódva.- Jó volt, hogy kaptam öt holdat, de még sok bajom van vele. Valamicsodás termés sem volt azóta.

Azután a parasztemberek szokása szerint az általános panaszokra tért át:

- Meg hát amugy is sok baj van itt. Ha hárszed, ha nem - /régii gyerek kori ismerősöm B.L, aki a legteljesebb bizalommal fejt ki előttem véleményét./ - egy rongy ruhát, vagy cipőt nem tudtam magamnak venni a "földszabadulás" óta. /"A földszabadulás szót idézőjelben mondja./ Ha olyan akar a demokrácia, mért nem csinálja meg, hogy a szegény ember ruhát is vehessen. Azt jól csinálták, hogy a földet felosztották, mi a fenének kellett tízezer a földesuraknak, de mégis azt mondom én most is, hogy ha azelőtt dolgoztam a gépnél, tudtam magamnak ruhát venni.

- No várj csak L., most nekem bizalmasan megmondhatod: a régi rendszer volt-e jobb? Azt akarod-e, hogy visszajöjjenek a földesurak s visszavegyék főleg is a földet?.....

Hát ezt nem akarta, s mint ahogy más földhözjuttatottal, sőt föld nélkül maradottal való beszélgetésem meggyőzött, senki sem akarta. De avval sincsenek megelégedve, amit most tapasztalnak s valóban figyelmenre méltó B.L. megokolása:

- Nem szeretnek s nem is akarnak ma dolgozni az emberek - mondja meggyőzéssel. - Hat órákor kezd csépelni a gép és nyolc órákor megáll. Ugy érzik azok, akik a munkában látták mindig a bölgögulás lehetőségét hogy a munkamorál megromlása a legfőbb baj. Az emberek ma csak henyelni, politizálni, meg jól élni szeretnének. Mindenütt azok ágálnak, azok helyezkednek el és irányítják a pártokat, akik a múltban senkik, dolgozók voltak. Most is azok - úgy vélik, azért politizálnak a helyett, hogy dolgozhatnak. De példát is mondott B.L. Ki kell menni a szántóföldekre. Soha nem volt ennyi kapátatlan kukorica. Sajátjukat sem munkálják meg rendszeresen, ha meg napszamba kóbyszerülnek, ments Isten! Az helyes dolog, hogy meg kell fizetni jobban a munkát, de akkor aztán becsületes munkát végezzenek. Vagy hát a paraszti munka úgy is jól van? Tönkremennek lassan a földek. Csakhogy most nem mer érte seki szólni a munkásnak. Biztosan így van ez mindenhol. Azért nem lesz belőlük semmi.

Azután - de erről már igazán bizalmasan szólnak, /de így bizalmasan aztán mindenkinek/, hogy minden megjárna még így is, csak ne engedjék meg munkát orrunknál fogva vezetett a zsidóktól. Minck kellnek a zsidók? Gyűjjenek ők is kapálni, meg csépelni, akkor majd elhiszik nekik, hogy építik az országot, hogy ők is dolgoznak.

Könnyű volna ezt azzal elintézni, hogy ezek reakciósok, akiket megfertőzött a múlt rendszer s átneenni a másik csoporthoz, akik másképp beszélnek, de mindjárt látni fogjuk, hogy mégsem ilyen egyszerű kérdés. Előbb azonban nézzünk el valóban a másik csoporthoz is.

A Földmunkások Szakszervezeti helyiségében vagyunk, ahol 1946. tavaszán egy csomó ember a napszámbekekről vitatkozik. A vitatkozókat nagybetűkkel jelzem:

Sz.: Fölölvassa az ujságból a legújabb kormányrendeletet meg a munkabérekre vonatkozólag intézkedik. Utána kikel az ellen, hogy a kormány, még a kommunisták is, a nagygazdáknak kedvez. Mert minck kell még most is napszamba menni? Ott egye meg a fene a földjüket! Dolgozzanak ők is.!

De nem tudja maga mindet megmunkálni- veti ellene T., aki maga is nagyon elgondolkozott ezen. - Az ország érdeke meg az, hogy egy talpalattnyi föld se maradjon vetetlen.

Nagy fölzüdulás lett erre, de a szervezet végül is azt ajánlotta tagjainak /persze nem hivatalosan/, hogy ne menjen el senki a gazdákhöz dolgozni. És valóban alig akadt munkás, aki elment volna közülük. Nem csoda, ha a gazdák viszont azt kezdték hiesztelni haragosan, hogy a Kommunista Párt arra biztatja a szegény parasztságot, hogy ne dolgozzanak, majd a télen, ha nem lesz valakinek buzája, szétosztják azt, akinek lesz.

Szétfolyó, semmi megfogható nem tartalmazó dolgok ezek így elmondva, de ilyen szétfolyó maga a falu is. A tisztviselőréteg, meg általában a falu értelmisége még nem alkalmas, hogy tájékoztatójuk legyen. Csaknem mind a Szociáldemokrata Párthan vannak, de hallani sem akarnak a mafizmusról. Mint másutt, itt is azért mentek csak oda, olyan okoskodással, hogy ez régi párt, a háboru előtt is megvolt. Nem lesz tehát bajuk akkor sem."ha netalan változna a helyet."

Az ifjuság helyzete még tisztázatlanabb. Ha a múltat nézzük, azt találjuk, hogy élénk volt, különösen az utóbbi évtizedben a Kalot működése. A jobboldali szervezkedésből is sok ifju kivette részét Kunágot

Aki pedig ezen csodálkozik, annak azt kell mondanunk, hogy ez természetes és nem is nagyon lehet felróni az ifjúságnak. Ugy látszott akkor, hogy ez a forradalmiság.

Mindez így volt Kunágótán is, Ez folyt a Kalot-ban s ez folyt mindenfelé. Talán még kivételnek említhetem, hogy volt itt mégis egy szűkebb kis csoportja az ifjúságnak, amelyik a népi írók csoportjához keresett kapcsolatot. A Választ, Szabad Szót, Veres Pétert olvasták, Somogyi Imre Kertmagyarországot és dán szövetszervezeteket tárgyalták össze-jöveteleiken és Darvas József: Szakadék című drámáját adták elő, de ezek nagy része szetszóródott. Népi kollégiumokban stb. helyezkedtek el. A Kalot megkezdte működését a főlzabadulás után is, de csak rövid ideig működhetett. Jelenleg csak partifjúsági szervezetek vannak, de megfelelő vezetők nélkül.

A volt Kalot ifjak egyik értelmesebbjével beszéltem az ifjúság kérdéseiről s az elmondottak ellenére úgy látszik, jó vezetők rá tudták vinni őket is az építő helyes utra. A régi világ kétségtelenül hitelet vesztette előttük, de azt mondják, hogy nincs aki jobbat adjon. Arra a kérdésemre, hogy milyen irányban képzelik el a jobbat, G.L., akit említettem, azt felelte, hogy valahog úgy képzelik el, ahogy régen volt, csak nyíltság nélkül és a földreformot érvényben hagyva.

Ugy hiszem, sok magyarázat nem kell ehhez. Nyilvánvaló, hogy a társadalmi ismeretek legelenőbb dolgaival sincsenek tisztában. És hogyan lehetne segíteni rajta? Kik segítenének rajta? Sem erőszak, sem a pártok propagandái nem hathatnak. Azt hinné az ember, hogy ha valakinek az igazságot mondja, úgy ahogy azt valóban érzi, hát az már elég meggyőző erejű lesz. Azt gondolná az ember, hogy ha észokokkal meggyőzünk valakit az igazságunkról, hát az majd követni is fog. Óriási tévedés. Nem segít sem erőszak, sem ékesszólas: meggyőzni csak az élmény ereje tud igazán s ennek az ifjúságnak sincsenek demokratikus élményei. Ehhez még hosszú évek kellenek és olyan demokratikus nevelők, akik meg tudják nyerni a bizalmukat.

d./ Presztizskérdés az új társadalomban.

A tekintélyt, a presztizst a multban a föld vagy a középosztályhoz tartozás jelentette. Ma a tekintélykérdésnek az a rajja fölborult s éppen azok, akiknek a multban megvolt az ilyen értelemben vett tekintélyük, uton utfélen azt emlegetik, hogy a "dologkerülők, senkik, sa söpredek került fölül." És ezért egyenesen a Kommunista Pártot, /néhol a Parasztpártot is/ teszik felelőssé. Könnyű ebből meglátni honnan fúj a szél, de tény, hogy a presztizskérdésért komoly harcok dülnek. Jellemző ebből volt a bíróválasztás. Mint ahogy az ismertetett pártviszonyok alapján várható is. Kommunista Pártból választottak s a párt szegény kisembert küldött ne. A községi bizsóságot azonban eddig úgy szólván tiszteletbeli állásnak tekintették s olyan nagygazdák kerültek oda, akik tekintélykérdésnek vették csupán s kevés kivétellel úgy is viselkedtek. Komoly problémát okozott hát most, hogy miből fog megélni a bíró, ha szegény és nem tudja maga munkálni a földjét. Meg is szavaztak több fizetést, de még így is nagy veszteséget jelent anyagilag a bíróság. És mégis vállalják. Természetes tehát, hogy községi bírónak lenni s általában községi tisztséget viselni ma is csábító, de eljutottak mégis oda, hogy ezeknek a tisztségeknek viselőitől komoly munkát is követelnek. Gyakran tévesen ítélik meg a feladatát, gyakran nem odavaló személyt jelölnek, de efelé igyekeznek.

Igen örvendetes jelenség, hogy ezek mellett csupán a nagyobb tudás biztosíthat presztizst. Azt hallgatják szívesen, akiről érzik, hogy csakugyan többet, sokat tud és tudását a nép fölemelése érdekében igyekszik érvényesíteni. Tisztulási folyamat indul meg ezen a téren, amely remélhetőleg a közéleti tisztasághoz vezet.

A jövő vezetői már azokból kerülnek ki bizonyára nagyobb számban, akik szolgáltak s szolgálni tudnak a népnek s különösen az egyes falvak életének vizsgálatánál tűnik ki, hogy ma még szegények vagyunk ilyen emberekben. A földreform, az iskola-reform olyan lehetőségeket teremtett, amikhez most már csak ezekre az emberekre van szükség, s meg fog szünni a tanácstalanság.

Es honnan várhatjuk ezeket az embereket? Importálni nem lehet őket. Mindenütt a társadalomnak magának kell kitermelnie. Ma már a falu parasztjai is érzik ezt. Tudják, hogy nem várhatnak csodát. Rájuk bízott saját sorsuk vezetése es ma már vállalják is ezt öntudatosan sokfelé. A falu népe, a paraszt sohasem volt szabad, nem csoda, ha nem tudja még elég okosan használni a szabadságát. Nem volt rábizva életének irányítása, nem csoda, ha nehezen jön bele, de ahogy a földet felosztotta, ahogy sajátmagára hagyva is rendet teremtett a háboru zűrzavara után, bizonyos, hogy hamar leveti a gyakorlatlanságot s megtalálja a fejlődés helyes útját.

SERES JÓZSEF